

Research Paper

The Pathology of Iran's Position in Global Doing Business Ranking According to General Policies

*Farhad Pahlevanzadeh¹ , Elham Biabani²

1. M.A. Faculty of Social Sciences, Allameh Tabatabaeei University, Tehran, Iran.

2. M.A. Faculty of Social Communication Sciences, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran.

Use your device to scan
and read the article online

Citation: Pahlevanzadeh F & Biabani E. (2020). [The Pathology of Iran's Position in Global Doing Business Ranking According to General Policies (Persian)]. *Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies*, 7(4), 612-629. <https://doi.org/10.32598/JMSP.7.4.5>

<https://doi.org/10.32598/JMSP.7.4.5>

Received: 10 Dec 2019

Accepted: 27 Jan 2019

Available Online: 01 Jan 2020

Key words:

Business index, Business licenses, General employment policies, General policies of the sixth development plan

ABSTRACT

The World Bank annually ratings "Doing Business" in terms of improving the business environment of 190 countries, surveying private sector activists in each country, indicating ease of starting, maintaining and expanding business. The overall policies of the system, such as employment general policies, general policies of national production, support for the Iranian labor and capital, and Sixth Development Plan General Policies have emphasized the improvement of business conditions and the promotion of Iran's position. In this regard, this paper, by documentary method and based on World Bank's 2020 Doing Business Report, Iran's position in each of its sub-indices and components is compared with the first world countries and region in the same sub-index. Based on the results of the research, it was found that the major problem of Iran is related to the time and the number of stages of obtaining business licenses and the legal force of business rights. Based on the results of the research the proposed strategies are presented in two areas: reduction of administrative bureaucracy and legal changes.

* Corresponding Author:

Farhad Pahlevanzadeh

Address: Department of Social Sciences, Faculty of Social Sciences, Allameh Tabatabaeei University, Tehran, Iran.

Tel: +98 (21) 22258903

E-mail: f.pahlevanzadeh@yahoo.com

آسیب‌شناسی جایگاه ایران در رتبه‌بندی جهانی شاخص انجام کسب‌وکار در راستای سیاست‌های کلی نظام

* فرهاد پهلوان‌زاده^۱، الهام بیابانی^۲

۱. کارشناس ارشد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.
۲. کارشناس ارشد، دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چیکید

تاریخ دریافت: ۱۹ آذر ۱۳۹۸
تاریخ پذیرش: ۷ بهمن ۱۳۹۸
تاریخ انتشار: ۱۱ دی ۱۳۹۸

بانک جهانی به صورت سالانه و از طریق نظرسنجی از فعالان بخش خصوصی در هر کشور، رتبه‌بندی‌ای تحت عنوان «انجام کسب‌وکار» در رابطه با بهبود فضای کسب‌وکار در بین ۱۹۰ کشور جهان، ارائه می‌کند که بیانگر میزان سهولت شروع، تداوم و گسترش کسب‌وکار کشورهاست. در سیاست‌های کلی نظام از قبیل سیاست‌های کلی اشتغال، سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی و سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه به بهبود اوضاع کسب‌وکار و ارتقای جایگاه ایران در این شاخص تأکید شده است. در همین راستا در این مقاله که برگرفته از طرحی پژوهشی با همین عنوان است با روش اسنادی و بر اساس گزارش انجام کسب‌وکار بانک جهانی در سال ۲۰۲۰، جایگاه ایران در هر کدام از زیرشاخص‌ها و مؤلفه‌های آن در مقایسه با کشورهای اول جهان و منطقه بررسی شده است. بر اساس نتایج پژوهش مشخص شد که عمده مشکل اساسی ایران معطوف به مدت‌زمان و تعداد مراحل اخذ مجوزهای کسب‌وکار و قدرت حقوق قانونی مربوط به کسب‌وکار است.

کلیدواژه‌ها:

شاخص انجام کسب‌وکار، مجوزهای کسب‌وکار، سیاست‌های کلی اشتغال، سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

* نویسنده مسئول:

فرهاد پهلوان‌زاده

نشانی: تهران، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم اجتماعی.

تلفن: ۲۲۲۵۸۹۰۳ (۲۱) ۹۸+

پست الکترونیکی: f.pahlevanzadeh@yahoo.com

مقدمه

منظور از محیط کسب و کار، عوامل مؤثر بر عملکرد واحدهای اقتصادی مانند کیفیت دستگاه‌های حاکمیت، ثبات قوانین و مقررات، کیفیت زیرساخت‌ها و غیره است که تغییر دادن آن‌ها فراتر از اختیارات و قدرت مدیران بنگاه‌های اقتصادی است (میدری و قودجانی، ۱۳۸۷).

تجربه کشورهای توسعه‌یافته و تحقیقات نهادهای مختلف بین‌المللی مانند بانک جهانی نشان داده است که بهبود محیط کسب و کار نقش راهبردی در توسعه کشورها دارد. بدون وجود شرایط مناسب محیطی برای فعالان اقتصادی امکان رشد و توسعه اقتصادی وجود ندارد.

هدف از بهبود فضای کسب و کار در واقع زمینه‌سازی قانونی و اجرایی برای فعالیت بهتر و بیشتر بخش خصوصی در کشور است و تمامی سیاست‌ها و قوانین نیز باید در این راستا باشند که راهبردها و اقدامات بسیاری را شامل می‌شود. بانک جهانی به صورت سالانه و از طریق نظرسنجی از فعالان بخش خصوصی در هر کشور، رتبه‌بندی‌ای تحت عنوان «انجام کسب و کار» در رابطه با بهبود فضای کسب و کار در بین ۱۹۰ کشور جهان ارائه می‌کند که بیانگر میزان سهولت شروع، تداوم و گسترش کسب و کار کشورهاست.

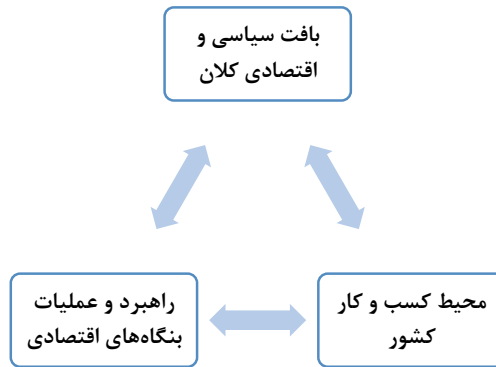
شاخص «انجام کسب و کار» از ۱۰ زیرشاخص متفاوت و هر زیرشاخص از مؤلفه‌های متعدد حوزه‌های مختلف به دست می‌آید و نکته قابل تأمل اینکه رتبه ایران در این زیرشاخص‌ها کاملاً متفاوت با هم است که این نشان‌دهنده پیشرفت نامتوازن و بهبود وضعیت در برخی از حوزه‌ها و در مقابل پسرفت و وخامت وضعیت در حوزه‌های دیگر است. به طور مثال در زیرشاخص ثبت مالکیت، ایران در رتبه ۷۰ جهان و هفت منطقه قرار دارد، در حالی که در زیرشاخص شروع کسب و کار، رتبه ایران ۱۷۸ از ۱۹۰ کشور جهان است.

با توجه به تأثیر رتبه‌بندی جهانی شاخص انجام کسب و کار در جذب سرمایه‌گذاری خارجی و نیز تغییر رویکرد داخلی در جهت افزایش سرمایه‌گذاری باید در این راستا اقدامات ویژه‌ای صورت پذیرد که البته تکلیف قانونی نیز هست. طبق قانون برنامه ششم توسعه، بهبود محیط کسب و کار جزء موضوعات خاص کلان‌فرابخشی و مسائل محوری عنوان شده که در قالب چهار بخش مجزا به آن پرداخته شده است و در ماده ۲۲ دولت را به ارتقای ۱۰ رتبه‌ای سالانه در شاخص کسب و کار جهانی مکلف کرده که باید تا پایان اجرای برنامه یعنی پایان سال ۱۴۰۰ به کمتر از رتبه ۷۰ دست پیدا کند. طبق آخرین گزارش (۲۰۲۰) بانک جهانی، رتبه ایران در این شاخص ۱۲۷ است. با توجه به وضعیت فعلی و تکالیف قانونی در خصوص ارتقای رتبه ایران در این شاخص، ضروری است که به طور دقیق به مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده زیرشاخص‌ها توجه ویژه‌ای شود تا با بررسی جزئیات به سمت هدف موردنظر گام برداریم.

۱. ادبیات موضوع

۱-۱. محیط کسب و کار

محیط کسب و کار، زمینه‌ای است که بنگاه منابع موردنیاز خود را از آن تقاضا و تأمین کرده و تولیدات خود

تصویر ۱. نمودار عوامل اثرگذار بر موفقیت شرکت‌ها منبع: (فزل‌ایاغ و بهروزی، ۱۳۹۴)

را نیز به آن عرضه می‌کند و همین عرضه و تقاضا در کلیت، محیط بازار و تعادل بازار را رقم می‌زند. در تعریفی دیگر فضای کسب‌وکار به مثابه محیط سیاستی، نهادی و رفتاری توصیف می‌شود که بازدهی مخاطرات مرتبط با فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری‌ها را تحت تأثیر مستقیم خود دارد (استرن، ۲۰۰۲).

با توجه به تصویر شماره ۱ موفقیت بنگاه‌های اقتصادی تابعی است از سه عامل به هم مرتبط: بافت سیاسی و اقتصادی در سطح کلان هر کشور، محیط کسب‌وکار آن و راهبرد و عملیات شرکت‌ها. ارتباط این سه عامل به صورت دوطرفه (از بالا به پایین و از پایین به بالا) است. از بالا به پایین، بافت سیاسی و اقتصادی بسترساز است و محیط کسب‌وکار، فضای بهره‌وری و رقابت شرکت‌ها را بهبود می‌بخشد؛ استراتژی و عملیات شرکت‌ها، مناسبات داخلی و یا ثبات برای رشد بهره‌وری شرکت‌ها را فراهم می‌کند. از پایین به بالا نیز بهره‌وری و کارایی مناسب شرکت‌ها، موجب افزایش درآمد و رشد مالیات‌ها شده و با تأمین منابع مالی به دولت یاری می‌رساند. بهبود فضای کسب‌وکار نیز به بهبود نهادهای سیاسی و اقتصادی کمک می‌کند. از سوی دیگر ضعف در محیط کسب‌وکار کشور، فرایند تولید و سیاست‌گذاری اقتصادی را به هم می‌ریزد و موجب بازدارندگی در تولید می‌شود (فزل‌ایاغ و بهروزی، ۱۳۹۴).

از جمله مهم‌ترین نظریه‌های جدیدی که انقلاب بزرگی در اقتصاد کشورهای توسعه‌نیافته به پا کرد نظریه هرناندو دسوتو، اقتصاددان پرویی بود که در سال ۱۹۸۶ و ۲۰۰۰ در قالب دو کتاب «راه دیگر» و «راز سرمایه» بهبود فضای کسب‌وکار را برای راه اندازی فعالیت‌ها حتی با تکیه بر سرمایه‌های کوچک مورد توجه جدی قرار داد. دسوتو در کتاب راز سرمایه، به تشریح وضع فقرا و ارائه راه‌حل برای بیرون آمدن از فقر می‌پردازد. او معتقد بود در کشورهای توسعه‌نیافته پس‌انداز داخلی به‌وفور یافت می‌شود و بخش عمده این پس‌انداز در دست فقراست، اما این کشورها نمی‌توانند از پس‌انداز خود استفاده کنند. فقرا خود راهکار بیرون آمدن از فقر را اشتغال می‌دانند. آن‌ها دارایی دارند اما فرایندی ندارند که مالکیت آن‌ها را نشان داده و سرمایه ایجاد کند؛ بنابراین دسوتو

1. Hernando de Soto

تقویت نظام حقوق مالکیت خصوصی را به عنوان یکی از اولین گام‌ها برای بهبود فضای کسب و کار و به دنبال آن اشتغال و خلق ثروت مورد توجه قرار می‌دهد.

از نظر دسوتو مقررات کمتر و ساده‌تر از جانب دولت و اتکای بیشتر بر حکومت قانون، می‌تواند شرایط زندگی را برای فقرا آسان کند. اگر فقرا امکان دسترسی به نظام کارآمد رسمی مالکیت داشته باشند، می‌توانند ظرفیت بالقوه سرمایه را که خود را در جهت تقویت استعداد کارآفرینی خود به کار گیرند. موانع سخت در کشورهای در حال توسعه، بخش خصوصی را به اقتصاد زیرزمینی، اقتصاد غیررسمی و غیرمولد سوق می‌دهد و سرمایه‌ها در باتلاق نظام اداری غرق می‌شوند یا به کشورهای پیشرفته فرار می‌کنند (میدری و قودجانی، ۱۳۸۷).

۱-۲. معیارهای اندازه‌گیری فضای کسب و کار از منظر بانک جهانی

امروزه چندین مؤسسه بین‌المللی، محیط کسب و کار در کشورهای مختلف را از نظر مؤلفه‌های مختلف محیط کسب و کار، رتبه‌بندی می‌کنند. از مشهورترین این مؤسسات می‌توان به بانک جهانی، مجمع جهانی اقتصاد، بنیاد هریتیج و واحد اطلاعات اقتصادی مجله اکونومیست اشاره کرد. در این گزارش‌ها که تقریباً هر ساله منتشر می‌شوند، سعی بر این است که وضعیت کسب و کار در کشورهای مختلف بر اساس شاخص‌های کمی به تصویر درآید تا قابلیت مقایسه کشورها با یکدیگر فراهم و پیشنهادهایی به منظور اصلاح محیط کسب و کار کشورها ارائه شود.

در بانک جهانی، پروژه بررسی فضای کسب و کار در کشورهای مختلف، از سال ۲۰۰۲ در دستور کار قرار گرفته است. این طرح که توسط بازوی توسعه بخش خصوصی بانک جهانی راهبری می‌شود، تأثیر قوانین و مقررات کشورها را بر فعالیت بنگاه‌های کوچک و متوسط در طول دوره عمر آن‌ها بررسی و بر اساس شاخص‌هایی که تدوین می‌کند، کشورها را رتبه‌بندی می‌کند.

اولین گزارش بررسی فضای کسب و کار بانک جهانی، در سال ۲۰۰۳ و با در نظر گرفتن پنج شاخص و ۱۳۳ کشور، منتشر شده است. در حال حاضر، ۱۱ شاخص (شامل یک شاخص کلی و ۱۰ زیرشاخص) و ۱۸۹ کشور در این بررسی حضور دارند. هر کدام از این زیرشاخص‌ها نیز دارای اجزایی برای اندازه‌گیری هستند که در جدول شماره ۱ به آن‌ها اشاره می‌شود (رمضانی و خادم، ۱۳۹۴).

۱-۳. شاخص سهولت کسب و کار در سیاست‌های کلی نظام و قوانین

در مفهوم عام، سیاست‌ها به مجموعه‌ای از تدابیر اطلاق می‌شود که در جهت دستیابی به یک یا چند هدف مشخص اتخاذ می‌شود. این اهداف مبتنی بر این اصول هستند که دولت مشکل یا مشکلاتی را از پیش‌روی جامعه بردارد. سیاست‌گذاری در سطح کلان فرایندی است که با محوریت حکومت و دولت برای تأثیرگذاری در جامعه و مسائل عمومی به منظور اداره صحیح امور مطرح می‌شود (مرادی، ۱۳۹۱).

برای بهبود محیط کسب و کار و توسعه فعالیت‌های بخش خصوصی و تقویت توان رقابتی و رشد تولید،

جدول ۱. شاخص‌های کسب‌وکار بانک جهانی

شاخص	شرح
سهولت کسب‌وکار	نشان‌دهنده رتبه کلی کشور
شروع کسب‌وکار	فرایند ثبت شرکت را از نظر تعداد مراحل، مدت‌زمان مورد نیاز، هزینه صرف‌شده و حداقل سرمایه پرداخت‌شده برای آغاز فعالیت نشان می‌دهد.
اخذ مجوزهای ساختمانی	شامل تعداد مراحل، مدت‌زمان و هزینه صرف‌شده و غیره برای دریافت مجوزهای موردنیاز با استاندارد معین هر کشور است.
دریافت برق	شامل تعداد مراحل، مدت‌زمان موردنیاز و هزینه است.
ثبت مالکیت	فرایند لازم جهت ثبت دارایی در دفتر اسناد رسمی است. تعداد مراحل، مدت‌زمان هزینه‌های مترتب بر ثبت مالکیت در دفاتر اسناد رسمی سنجش می‌شود.
اخذ اعتبار	شامل قدرت حقوق قانونی، میزان توانمندی و امکان سنجش و دقت اطلاعات اعتباری و میزان پوشش اطلاعات مالی افراد حقیقی و حقوقی می‌شود.
حمایت از سرمایه‌گذاران خرد	میزان حمایت نهادهای قانونی و رسمی از صاحبان سرمایه است، به‌خصوص در مواردی که منافع مدیران با منافع دولت در تعارض باشد.
پرداخت مالیات	کلیه مالیات‌ها و هزینه‌های اداری آن، که شرکت‌ها در یک سال پرداخت می‌کنند مدنظر قرار می‌گیرد؛ از جمله مالیات بر درآمد یا سود شرکت‌ها، دفعات پرداخت، زمان پرداخت و غیره.
تجارت فرامرزی	مدت‌زمان و هزینه مطابقت اسناد و مطابقت مرز صادرات و واردات است.
اجرای قراردادها	شامل مدت‌زمان تشکیل و ابلاغ نتایج دادرسی و هزینه مترتب آن است.
حل‌وفصل ورشکستگی	میزان ضعف و قدرت قانون ورشکستگی کشورها و تنگناهای اداری مربوط به فرایند ورشکستگی است.

منبع: رضائی و خادم، ۱۳۹۴

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان

پیش‌نیازها و پیش‌شرط‌هایی وجود دارد. بر این اساس اتخاذ تدابیر لازم توسط بازیگران عرصه اقتصادی، به‌ویژه نقش دستگاه حاکمیت از اهمیت بالایی برخوردار است. این موضوع در اسناد بالادستی و قوانین کشور نیز مورد تأکید قرار گرفته است. سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و قانون اجرای این سیاست‌ها، سیاست‌های کلی اشتغال، سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی، سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه و قانون برنامه ششم، قانون بهبود مستمر فضای کسب‌وکار و در آخر قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور، همه به نوعی در ارتباط با موضوع بهبود فضای کسب‌وکار هستند.

بند پنج سیاست‌های کلی اشتغال (۱۳۹۰/۴/۲۸): بهبود محیط کسب‌وکار و ارتقای شاخص‌های آن (محیط سیاسی، فرهنگی و قضایی و محیط اقتصاد کلان، بازار کار، مالیات‌ها و زیرساخت‌ها) و حمایت از بخش‌های خصوصی و تعاونی و رقابت از راه اصلاح قوانین، مقررات و رویه‌های ذی‌ربط در چارچوب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

بند هشت سیاست‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی (۱۳۹۱/۱۱/۲۴): بهبود فضای کسب‌وکار با هدف افزایش تولید ملی و اصلاح زمینه‌های فرهنگی، قانونی، اجرایی و اداری.

بند دو سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه (۱۳۹۴/۴/۹): بهبود مستمر فضای کسب‌وکار و تقویت ساختار رقابتی و رقابت‌پذیری بازارها.

قانون برنامه ششم توسعه (مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴ مجلس شورای اسلامی):

در ماده دو قانون برنامه ششم توسعه بهبود محیط کسب‌وکار جزء موضوعات خاص کلان فرابخشی و مسائل محوری برنامه عنوان شده است که در قالب چهار بخش مجزا به آن پرداخته شده است.

ماده ۲۲- الف) دولت مکلف است با اقدام قانونی در جهت اصلاح قوانین، مقررات و رویه‌ها، محیط کسب‌وکار را به گونه‌ای امن، سالم، سهل و شفاف کند تا در پایان سال چهارم اجرای قانون برنامه، رتبه ایران در دو شاخص رقابت‌پذیری بین‌المللی و شاخص‌های بین‌المللی حقوق مالکیت در میان کشورهای منطقه سند چشم‌انداز به رتبه سوم ارتقا یابد و هر سال ۲۰ درصد از این هدف محقق شود. شاخص کسب‌وکار هر سال ۱۰ رتبه ارتقا یافته و به کمتر از ۷۰ در پایان اجرای قانون برنامه برسد. وزیر امور اقتصادی و دارایی مکلف است در پایان شهریور و اسفند هر سال، گزارش میزان تحقق حکم این بند را همراه مستندات به مجلس شورای اسلامی ارائه کند.

۴-۱. پیشینه تحقیق

اشرفی و فهیمی فر (۱۳۹۰) طی مطالعه‌ای به بررسی و مقایسه شاخص‌های مرتبط با بهبود فضای کسب‌وکار بین ایران و کشورهای همسایه پرداختند. بر این اساس، شاخص‌های الزام‌آور بودن اجرای قراردادها، شروع کسب‌وکار، اخذ اعتبار، پرداخت مالیات، انحلال فعالیت، تجارت برون مرزی، ثبت و انتقال مالکیت، گرفتن مجوز و در نهایت شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران به ترتیب به طور میانگین کمترین رتبه را در کشور ایران داشته‌اند. ایران در رابطه با شاخص‌ها و عوامل مرتبط با شروع فرایند کسب‌وکار به خوبی عمل کرده، اما در ادامه فعالیت و از جمله مهم‌ترین آن‌ها، یعنی حمایت از سرمایه‌گذاران، در عملکرد خود ضعف داشته است.

عبداللهی، مهربانی و بصیرت (۱۳۹۲) در مطالعه خود به دنبال بررسی وضعیت فضای کسب‌وکار در ایران و مقایسه آن با کشورهای عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، بوده‌اند. نتایج تجربی آن‌ها حاکی از اثرگذاری بیشتر شاخص‌های حمایت از سهام‌داران خرد، اخذ اعتبار و اجرای قراردادها بر رشد اقتصادی کشورهای مورد بررسی بوده است که توجه به این شاخص‌ها و بهبود آن‌ها می‌تواند تأثیر بسزایی بر رشد اقتصادی کشورهای OECD داشته باشد.

نصیری‌اقدم (۱۳۸۹) در مطالعه‌ای با بررسی راهبردها و تجربیات گروه کسب‌وکار بانک جهانی در ایجاد اشتغال بر اساس ایده‌های کوز و دسوتو با استفاده از گزارش‌های بانک جهانی به این نتیجه رسیدند که بهترین راه برای ایجاد اشتغال، تسهیل فعالیت‌های اقتصادی و بهبود محیط کسب‌وکار از طریق وضع مقررات کمتر و کارتر است.

مطالعه‌ای با عنوان «بررسی محیط کسب‌وکار کشور با استفاده از گزارش بانک جهانی سال ۲۰۱۴ میلادی، گزارشات دریافتی از استان‌ها و مؤلفه‌های ۲۱ گانه ملی» در سال ۱۳۹۲ توسط دفتر پایش و بهبود محیط کسب‌وکار انجام شده است. نتایج حاصل از این مطالعه حاکی از وضعیت نامطلوب محیط کسب‌وکار ایران در منطقه و جهان است. همچنین بیشتر اجزای شاخص سهولت کسب‌وکار ایران در شرایط نامناسب قرار دارد و تنها در تعداد محدودی از شاخص‌ها شرایط کشور نسبتاً مطلوب است.

کالپر و لاو^۲ (۲۰۱۱)، در مقاله خود ثبت شرکت‌ها را در ۹۲ کشور جهان مورد مطالعه قرار دادند و به بررسی چگونگی سهولت ثبت کسب‌وکار جدید پرداخته و اثرگذاری اصلاحات ثبت شرکت‌ها را روی ثبت شرکت‌های جدید مورد مطالعه قرار دادند. نتایج نشان داد که اصلاحات کوچک (در کل کمتر از ۴۰ درصد) اثر قابل توجهی بر کاهش هزینه‌ها، برای ایجاد شرکت‌های جدید ندارد. همچنین کارآفرینی برای پویایی اقتصاد مدرن ضروری و با رشد اقتصادی مرتبط است.

مساوود و القاک تهنی^۳ (۲۰۱۴) در مقاله‌ای با استفاده از ۱۰ شاخص انجام کسب‌وکار، و برخی از دیگر متغیرهای کنترل دریافتند که یک لینک ارتباطی بسیار قوی بین شاخص‌های کسب‌وکار (به جز تجارت برون‌مرزی و اخذ مجوز ساخت‌وساز) و رشد اقتصادی وجود دارد. همچنین یافته‌های آن‌ها حاکی از آن است که سیاست‌ها در جهت بهبود مقررات کسب‌وکار به رشد سریع‌تر کشورهای فقیر می‌انجامد.

دوئرن^۴ (۲۰۰۹) در واکاوی موانع رشد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط در شرایط محیطی متغیر به این نتیجه دست یافت که عمده‌ترین این موانع نبود دسترسی به منابع اعتباری، به‌ویژه وام‌های بانکی، قوانین سخت‌گیرانه بانک‌ها برای اعطای تسهیلات، نامتناسب بودن مالیات و بالا بودن آن برای بنگاه‌های کوچک و متوسط، ضعف منابع انسانی و شرایط رقابتی ناعادلانه با شرکت‌های بزرگ بودند.

۲. روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش به صورت اسنادی است؛ بدین ترتیب بر اساس گزارش انجام کسب‌وکار بانک جهانی (۲۰۲۰) جایگاه ایران در هر کدام از زیرشاخص‌ها و مؤلفه‌های آن در مقایسه با کشورهای اول جهان و منطقه در همان زیرشاخص مورد بررسی قرار گرفته است.

۳. یافته‌های پژوهش

زیرشاخص شروع کسب‌وکار فرایند ثبت شرکت را از نظر تعداد مراحل، مدت زمان مورد نیاز، هزینه صرف شده و حداقل سرمایه پرداخت شده برای آغاز فعالیت نشان می‌دهد.

با توجه به جدول شماره ۲ برای شروع یک کسب‌وکار در کشور نیوزلند که در این زیرشاخص رتبه اول جهان

2. Klapper & Love

3. Messaoud & El GhakTeheni

4. Doern

جدول ۲. مقایسه ایران با رتبه یک جهان و منطقه در زیرشاخص شروع کسب و کار

ایران		امارات		نیوزلند		زیرشاخص شروع کسب و کار
رتبه	۱۷۸	رتبه	۱۷	رتبه	۱	
امتیاز	۶۷/۸	امتیاز	۹۴/۸	امتیاز	۱۰۰	
تعداد مراحل	۱۰	۲		۱		
مدت زمان (روز)	۷۲	۳/۵		۰/۵		
هزینه (درصد از درآمد سرانه)	۱/۱	۱۷/۲		۰/۲		
حداقل سرمایه پرداخت شده	۰	۰		۰		

فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان

-World Bank Group, Doing Business 2020

است نیمه روز در یک مرحله زمان نیاز است. همان طور که مشاهده می شود، تفاوت اساسی ایران در مقایسه با رتبه های اول جهان و منطقه در مدت زمان اخذ مجوزهای آغاز کسب و کار است. در حالی برای انجام ۱۰ مرحله شروع کسب و کار در ایران ۷۲ روز زمان لازم است که این شروع در کشور امارات در دو مرحله و سه و نیمه روز

جدول ۳. مقایسه ایران با رتبه یک جهان و منطقه در زیرشاخص مجوز ساخت و ساز

ایران		امارات		هنگ کنگ		زیرشاخص مجوز ساخت و ساز
رتبه	۷۳	رتبه	۳	رتبه	۱	
امتیاز	۷۱/۲	امتیاز	۹۸/۸	امتیاز	۹۳/۵	
تعداد مراحل	۱۶	۱۱		۸		
مدت زمان (روز)	۱۳۰	۴۷/۵		۶۹		
هزینه (درصد از ارزش مکان)	۶/۳	۲/۲		۰/۳		
شاخص کنترل کیفیت ساختمان (۰-۱۵)	۱۳/۵	۱۵		۱۵		
شاخص کیفیت مقررات ساختمان (۰-۲)	۲	۲		۲		
شاخص کنترل کیفیت قبل از ساخت و ساز (۰-۱)	۱	۱		۱		
شاخص کنترل کیفیت در طول ساخت و ساز (۰-۳)	۲	۳		۳		
شاخص کنترل کیفیت بعد از ساخت و ساز (۰-۳)	۱/۵	۳		۳		
ساختارهای مسئولیت و بیمه (۰-۲)	۱/۵	۲		۲		
شاخص گواهی نامه های حرفه ای (۰-۴)	۴	۴		۴		

فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان

-World Bank Group, Doing Business 2020

جدول ۴. مقایسه ایران با رتبه یک جهان در زیرشاخص دریافت برق

ایران		امارات		زیرشاخص دریافت برق
رتبه	۱۱۳	رتبه	۱	
امتیاز	۶۹/۴	امتیاز	۱۰۰	
۶		۲		تعداد مراحل
۷۷		۷		مدت زمان (روز)
۷۴۶		۰		هزینه (درصد از درآمد سرانه)
۵		۸		شاخص قابلیت اطمینان در عرضه و شفافیت تعرفه (۰-۸)
۱		۳		شاخص مدت زمان و دفعات خاموشی هر مشترک در سال (۰-۳)
۱		۱		مکانیسم نظارت بر قطع (۰-۱)
۱		۱		مکانیسم بازیابی خدمات (۰-۱)
۱		۱		کنترل تنظیم (۰-۱)
۰		۱		بازدارنده های مالی قطعی برق (۰-۱)
۱		۱		تغییرات تعرفه ای (۰-۱)
۷		۰/۲۵		شاخص متوسط مدت زمان وقفه سیستم (ساعت در سال)
۵/۳		۰/۲۴		شاخص میانگین تعداد وقفه سیستم (دفعه در سال)
۵		۵		حداقل زمان خاموشی (دقیقه)
۵/۲		۱۰/۹		قیمت برق (سنت در هر کیلووات ساعت)

فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان

-World Bank Group, Doing Business 2020

اتفاق می افتد. با توجه به اطلاعات جدول شماره ۳ می توان نتیجه گرفت که برای ارتقای جایگاه ایران در این زیرشاخص باید بر کاهش مدت زمان و مراحل شروع کسب و کار تمرکز شود؛ زیرا در دو مؤلفه هزینه و حداقل سرمایه، ایران از وضعیت مناسبی برخوردار است.

زیرشاخص مجوز ساخت و ساز شامل تمامی فرایندهای لازم برای اخذ مجوزهای مورد نیاز تا تأسیس و راه اندازی یک کارگاه است که مؤلفه های این شاخص نشان دهنده تعداد مراحل، مدت زمان و هزینه صرف شده و غیره برای دریافت مجوزهای مورد نیاز با استاندارد معین هر کشور است.

رتبه ۷۳ ایران در زیرشاخص مجوز ساخت و ساز تقریباً قابل قبول است. تفاوت فاحش ایران در مؤلفه های این زیرشاخص همچنان مربوط به مدت زمان اخذ مجوز و در مرحله بعد مربوط به هزینه اخذ مجوز ساخت و ساز است که ۶/۳ درصد از ارزش مکان را شامل می شود.

جدول ۵. مقایسه ایران با رتبه یک جهان در زیرشاخص ثبت مالکیت

ایران		قطر		زیرشاخص ثبت مالکیت
رتبه	رتبه	رتبه	رتبه	
۶۸/۱	۶۸/۱	۹۶/۲	۹۶/۲	تعداد مراحل
۶	۶	۱	۱	مدت زمان (روز)
۳/۸	۳/۸	۰/۳	۰/۳	هزینه (درصد از ارزش ملک)
۱۶	۱۶	۲۶	۲۶	شاخص کیفیت مدیریت اراضی (۰-۳۰)
۶	۶	۸	۸	شاخص اطمینان از زیرساخت ها (۰-۸)
۱	۱	۳/۵	۳/۵	شاخص شفافیت اطلاعات (۰-۶)
۴	۴	۸	۸	شاخص پوشش جغرافیایی (۰-۸)
۵	۵	۶/۵	۶/۵	شاخص حل اختلاف زمین (۰-۸)
۰	۰	۰	۰	شاخص دسترسی برابر به حقوق مالکیت (۰-۲)

فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان

World Bank Group, Doing Business 2020

در زیرشاخص دریافت برق رتبه اول جهان متعلق به کشور امارات از منطقه خاورمیانه است. همان طور که در جدول شماره ۴ مشاهده می شود، همانند زیرشاخص های قبلی عمده مشکل ایران در مؤلفه های دریافت برق نیز مربوط به تعداد مراحل و مدت زمان است، بدین ترتیب که در کشور امارات این فرایند در دو مرحله یک هفته ای اتفاق می افتد، ولی در ایران در شش مرحله ۷۷ روزه. همچنین هزینه دریافت برق که شامل کلیه هزینه های دریافت اشتراک و کنتور و سیم کشی انبار و غیره می شود نیز در ایران بسیار بالاست. شاخص های مدت زمان و تعداد وقفه سیستم نیز قابل تأمل است. در مقابل با توجه به مؤلفه قیمت برق، مشخص است که قیمت برق در ایران تقریباً نصف قیمت رتبه اول جهان است.

زیرشاخص ثبت مالکیت شامل فرایندهای لازم جهت ثبت دارایی در دفتر اسناد رسمی است. بدین ترتیب که تعداد مراحل، مدت زمان و هزینه های مترتب بر ثبت مالکیت در دفتر اسناد رسمی و غیره سنجش می شود. به طور کلی فرایند کامل خرید یک زمین، ساختمان و انتقال حق مالکیت آن از یک فرد به فرد دیگر نشان دهنده امتیاز این شاخص است (جدول شماره ۵).

در زیرشاخص ثبت مالکیت نیز همچنان مسئله تعداد مراحل و مدت زمان در خصوص ایران پابرجاست، به طوری که ثبت مالکیت در قطر شامل یک مرحله یک روزه است در حالی که در ایران شامل شش مرحله ۳۱ روزه است. همچنین تفاوت زیادی در هزینه ثبت مالکیت قابل مشاهده است؛ بدین صورت که هزینه ثبت مالکیت در ایران ۳/۸ درصد از ارزش ملک را شامل می شود، ولی در کشور قطر ۰/۳ درصد از ارزش ملک هزینه ثبت می شود.

جدول ۶. مقایسه ایران با رتبه یک جهان و منطقه در زیرشاخص دریافت اعتبار

ایران		اردن		نیوزلند		زیرشاخص دریافت اعتبار
رتبه	۱۰۴	رتبه	۴	رتبه	۱	
امتیاز	۵۰	امتیاز	۹۵	امتیاز	۱۰۰	
۲		۱۱		۱۲		شاخص قدرت حقوق قانونی (۰-۱۲)
۸		۸		۸		شاخص دقت اطلاعات اعتباری (۰-۸)
۱۰		۱۹		۲۰		امتیاز کل دریافت اعتبار (مجموع امتیاز دو شاخص)
۶۰/۳		۵		۰		پوشش ثبت اعتباری - دولتی (درصدی از بزرگسالان)
۶۰/۷		۲۲/۹		۱۰۰		پوشش دفتر اعتباری - خصوصی (درصدی از بزرگسالان)

فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان

World Bank Group, Doing Business 2020

جدول ۷. مقایسه ایران با رتبه یک جهان و منطقه در زیرشاخص حمایت از سرمایه گذاران خرد

ایران		عربستان سعودی		کنیا		زیرشاخص حمایت از سرمایه گذاران خرد
رتبه	۱۲۸	رتبه	۳	رتبه	۱	
امتیاز	۴۰	امتیاز	۸۶	امتیاز	۹۲	
۷		۹		۱۰		شاخص میزان افشای اطلاعات (۰-۱۰)
۴		۹		۱۰		شاخص میزان مسئولیت مدیر (۰-۱۰)
۱		۷		۹		شاخص سهولت شکایت سهامداران (۰-۱۰)
۳		۵		۶		شاخص میزان حقوق سهامداران (۰-۶)
۳		۶		۶		شاخص میزان مالکیت و کنترل (۰-۷)
۲		۷		۵		شاخص میزان شفافیت شرکت (۰-۷)
۲۰		۴۳		۴۶		شاخص قدرت حمایت از سرمایه گذاران خرد (۰-۵۰)

فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان

-World Bank Group, Doing Business 2020

در زیرشاخص دریافت اعتبار، قدرت حقوق قانونی، میزان توانمندی و امکان سنجش و دقت اطلاعات اعتباری و میزان پوشش اطلاعات مالی افراد حقیقی و حقوقی را شامل می شود که توسط بخش دولتی یا بخش خصوصی ثبت و در اختیار سایر سازمان ها یا افراد قرار داده می شود تا بر اساس اعتبار تعیین شده به ارزیابی فعالان اقتصادی بپردازند.

در زیرشاخص دریافت اعتبار ایران از لحاظ دقت و عمق اطلاعات اعتباری هم تراز کشورهای اول جهان و منطقه است که موقعیتی بسیار عالی است، ولی در شاخص قدرت حقوق قانونی در مقایسه با این کشورها بسیار

ضعیف است که متناسب آن، تأثیر منفی در امتیاز کل دریافت اعتبار قابل مشاهده است.

پوشش اعتبار در کشورها از طریق دو نوع مؤسسه گزارش داده می‌شود با این تفاوت که ثبت اعتباری توسط دولت‌ها اداره می‌شود که اکثراً به وسیله بانک مرکزی گزارش می‌شود و دفتر اعتباری متعلق به بخش خصوصی است. در ایران بانک مرکزی به عنوان دستگاه اصلی مسئول ثبت اعتباری و شرکت مشاوره رتبه‌بندی اعتباری ایرانیان به عنوان شرکت مسئول پوشش دفتر اعتباری محسوب می‌شوند. پایین بودن پوشش ثبت اعتباری و بالا بودن پوشش دفتر اعتباری امتیاز مثبت محسوب می‌شود، که با توجه به **جدول شماره ۶** در خصوص پوشش ثبت اعتباری مشکل وجود دارد؛ بدین معنا که در ایران تسلط دولت بر پوشش اعتباری بالاست.

زیرشاخص حمایت از سرمایه‌گذاران خرد نشان‌دهنده میزان حمایت نهادهای قانونی و رسمی از صاحبان سرمایه است، به‌خصوص در مواردی که منافع مدیران با منافع دولت در تعارض باشد. وضع ایران در هر هفت مؤلفه این زیرشاخص قابل دفاع نیست. این آمار نشان می‌دهد کشور ایران در میزان افشای اطلاعات، مسئولیت مدیر، سهولت شکایت سهام‌داران، مالکیت و کنترل، شفافیت شرکت و قدرت حمایت از سرمایه‌گذاران خرد از وضع مطلوبی برخوردار نیست (**جدول شماره ۷**).

یکی از عوامل مهم مؤثر بر فضای کسب‌وکار، مالیات است. در این زیرشاخص کلیه مالیات‌ها و هزینه‌های اداری آن که شرکت‌ها در یک سال پرداخت می‌کنند مدنظر قرار می‌گیرد. از جمله مالیات بر درآمد یا سود شرکت‌ها، دفعات پرداخت، زمان پرداخت، حق بیمه تأمین اجتماعی و کل مالیات قابل پرداخت بر حسب درصدی از سود حاصل از فعالیت‌های اقتصادی در نظر گرفته می‌شود.

در کشور بحرین به عنوان رتبه اول جهان در این زیرشاخص تعداد دفعات پرداخت در سال سه بار است که ۲۲/۵ ساعت باید صرف پرداخت آن شود، در حالی که در ایران ۲۰ بار در سال مالیات پرداخت می‌شود که برای پرداخت آن به مدت ۲۱۶ ساعت زمان در سال نیاز است. همانند دیگر زیرشاخص‌هایی که شامل مؤلفه‌های مرحله و مدت‌زمان بود در این زیرشاخص نیز همچنان این مسئله پابرجاست. همان‌طور که در **جدول شماره ۸** قابل مشاهده است، در دیگر مؤلفه‌ها نیز ایران دارای وضع مناسبی نیست که نتیجه آن کسب رتبه ۱۴۴ در این زیرشاخص است.

مؤلفه‌های زیرشاخص تجارت فرامرزی، مربوط به مدت‌زمان و هزینه مطابقت اسناد و مطابقت مرز صادرات (بسته‌بندی در کارخانه تا خروج از بندر) و واردات (پهلو گرفتن کشتی در بندر تا تحویل محموله به انبار) است.

طبق **جدول شماره ۹** مشخص است که در کشور اسلواکی، به عنوان اولین کشور جهان در این زیرشاخص حدوداً می‌توان ادعا کرد که کلیه امور مربوط به صادرات و واردات بدون صرف هیچ هزینه و زمانی اتفاق می‌افتد که تفاوت بسیار زیادی با وضعیت ایران دارد، ولی در مقایسه ایران با کشور اول منطقه این تفاوت بیشتر در مطابقت اسناد و مرز واردات هم از بُعد هزینه و هم از بعد مدت‌زمان محسوس است.

در زیرشاخص اجرای قراردادهای با بررسی مؤلفه‌ها مشخص است که کشور امارات به عنوان کشور اول منطقه، وضعیت آن چنان متفاوتی با ایران ندارد، بنابراین با پیشرفت‌های مختصری در مؤلفه‌های این زیرشاخص از قبیل

جدول ۸. مقایسه ایران با رتبه یک جهان و منطقه در زیرشاخص پرداخت مالیات

ایران		بحرین		زیرشاخص پرداخت مالیات
رتبه	۱۴۴	رتبه	۱	
امتیاز	۵۹/۵	امتیاز	۱۰۰	
۲۰		۳		تعداد پرداخت در سال
۲۱۶		۲۲/۵		زمان صرف شده پرداخت (ساعت در سال)
۴۴/۷		۱۳/۸		نرخ کل مالیات و سهام (درصد از سود)
۱۸/۴		۰		مالیات بر سود (درصد از سود)
۲۵/۹		۱۳/۵		مالیات کارگر و مشارکتها (درصد از سود)
۰/۴		۰/۳		سایر مالیاتها (درصد از سود)
۵۱		بدون مالیات بر ارزش افزوده		زمان لازم برای پذیرش استرداد مالیات بر ارزش افزوده (ساعت)
۳۸/۵		بدون مالیات بر ارزش افزوده		زمان لازم برای دریافت استرداد مالیات بر ارزش افزوده (هفته)
۳۲		بدون مالیات بر درآمد شرکتها		زمان لازم برای پذیرش اصلحیه مالیات بر درآمد شرکتها (ساعت)
۳۸/۹		بدون مالیات بر درآمد شرکتها		زمان لازم برای تکمیل اصلحیه مالیات بر درآمد شرکتها (هفته)

World Bank Group, Doing Business 2020

فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان

جدول ۹. مقایسه ایران با رتبه یک جهان و منطقه در زیرشاخص تجارت فرامرزی

ایران		مالت		اسلواکی		زیرشاخص تجارت فرامرزی
رتبه	۱۲۳	رتبه	۴۸	رتبه	۱	
امتیاز	۶۶/۲	امتیاز	۸۸/۹	امتیاز	۱۰۰	
۳۳		۲۴		۰/۵		زمان صادرات: مطابقت اسناد (ساعت)
۴۰		۰/۵		۰/۵		زمان واردات: مطابقت اسناد (ساعت)
۱۰۱		۲۴		۰		زمان صادرات: مطابقت مرز (ساعت)
۱۴۱		۱/۶		۰		زمان واردات: مطابقت مرز (ساعت)
۶۰		۲۵		۰		هزینه صادرات: مطابقت اسناد (دلار)
۹۰		۰		۰		هزینه واردات: مطابقت اسناد (دلار)
۴۱۵/۴		۳۷۰		۰		هزینه صادرات: مطابقت مرز (دلار)
۶۶۰/۴		۲۳۰		۰		هزینه واردات: مطابقت مرز (دلار)

World Bank Group, Doing Business 2020

فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان

جدول ۱۰. مقایسه ایران با رتبه یک جهان و منطقه در زیرشاخص اجرای قراردادها

ایران		امارات		سنگاپور		زیرشاخص اجرای قراردادها
رتبه	رتبه	رتبه	رتبه	رتبه	رتبه	
۵۸/۲	امتیاز	۷۵/۹	امتیاز	۸۴/۵	امتیاز	
۵۰۵		۳۴۵		۱۶۴		زمان (روز)
۳۰		۲۱		۶		تشکیل پرونده و ابلاغ (روز)
۲۹۵		۲۸۰		۱۱۸		دادرسی و قضاوت (روز)
۱۸۰		۱۴۴		۴۰		اجرای حکم (روز)
۱۹/۳		۲۱		۲۵/۸		هزینه (درصدی از ارزش خواسته)
۱۰		۱۰		۲۰/۹		هزینه وکالت (درصدی از ارزش خواسته)
۴/۳		۹/۴		۲/۸		هزینه دادگاه (درصدی از ارزش خواسته)
۵		۱/۶		۲/۱		هزینه اجرای حکم (درصدی از ارزش خواسته)
۵		۱۴		۱۵/۵		شاخص کیفیت فرایندهای قضایی (۰-۱۸)
۰/۵		۵		۴/۵		ساختار دادگاه و اقامه دعوا (۰-۵)
۱		۴		۴/۵		مدیریت پرونده (۰-۶)
۱		۳		۴		اتوماسیون دادگاه (۰-۴)
۲/۵		۲		۲/۵		حل اختلاف جایگزین (۰-۳)

فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان

World Bank Group, Doing Business 2020

کیفیت فرایندهای قضایی، ساختار دادگاه و مدیریت پرونده می توان به موقعیت مناسبی در این زیرشاخص رسید (جدول شماره ۱۰).

زیرشاخص حل و فصل و رشکستگی بیانگر میزان ضعف و قدرت قانون و رشکستگی کشورها و تنگناهای اداری مربوط به فرایند و رشکستگی است. با توجه به جدول شماره ۱۱ مشخص است که نقطه ضعف ایران در این زیرشاخص در مقایسه با کشور اول منطقه مربوط به مؤلفه های قدرت قوانین و رشکستگی و سامان دهی مجدد فرایند رسیدگی است.

۴. بحث و نتیجه گیری

با اذعان به اینکه در آمار نهادهای بین المللی در حوزه برخی شاخص های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی اغراض سیاسی وجود دارد و همچنین تأثیر عوامل اقتصادی مانند تحریم ها که بر جنبه های مختلف کسب و کار سایه افکنده، مشخص است که جایگاه ایران در رتبه بندی شاخص جهانی سهولت انجام کسب و کار، مطلوب نیست.

جدول ۱۱. مقایسه ایران با رتبه یک جهان و منطقه در زیرشاخص حل و فصل ورشکستگی

ایران		جیبوتی		فنلاند		زیرشاخص حل و فصل ورشکستگی
رتبه	۱۳۳	رتبه	۴۴	رتبه	۱	
امتیاز	۳۵/۱	امتیاز	۶۵/۹	امتیاز	۹۲/۷	
زمان (سال)						
	۱/۵		۱/۵		۰/۹	
هزینه (درصدی از دارایی)						
	۱۵		۱۱		۳/۵	
نرخ بازستانی (احیای بنگاه اقتصادی) (سنت در هر دلار)						
	۳۶/۱		۴۴		۸۸	
شاخص قدرت قوانین ورشکستگی (۱۶-۰)						
	۵		۱۳/۵		۱۴/۵	
شاخص طرح دعوا (۳-۰)						
	۲		۲/۵		۳	
شاخص مدیریت دارایی های بدهکار (۶-۰)						
	۲		۵/۵		۶	
شاخص سامان دهی مجدد فرایند رسیدگی (۳-۰)						
	۰		۱/۵		۲/۵	
شاخص مشارکت طلبکار (۴-۰)						
	۱		۴		۳	

بر اساس نتایج این پژوهش با بررسی داده های اسنادی بانک جهانی و شاخص های کمی سهولت انجام کسب و کار ایران در مقایسه با کشور اول جهان و منطقه، مشخص شد که عمده مشکل اساسی ایران در دو محور مدت زمان و تعداد مراحل اخذ مجوزهای کسب و کار و قدرت حقوق قانونی مربوط به کسب و کار است.

مؤلفه تعداد مراحل و مدت زمان: این مؤلفه در هشت زیرشاخص از ۱۰ زیرشاخص سهولت انجام کسب و کار تأثیر بسزایی دارد. شروع کسب و کار، دریافت مجوز ساخت و ساز، دریافت برق، ثبت مالکیت، پرداخت مالیات، تجارت فرامرزی، اجرای قراردادها و حل و فصل ورشکستگی در ایران با زمان بیشتری انجام می شود. همین مسئله جایگاه ایران در شاخص هایی نظیر شروع کسب و کار و پرداخت مالیات را تا ۱۷۸ و ۱۴۴ تقلیل داده است. این مراحل دشوار و زمان بر پیش روی فعالان اقتصادی برای اخذ مجوز و دریافت اعلام های گوناگون و همچنین پراکندگی سازمان ها و مؤسسات تعیین شده برای صدور مجوزها، از موانع مهمی است که موجب نگرانی و تردید فعالان اقتصادی برای آغاز کسب و کار شده است. به نظر می رسد این مسئله مهم ترین محدودیت برون زای بنگاه های ایرانی به شمار می رود.

راهکارهای عملیاتی که برای برطرف کردن این مشکل می توان پیشنهاد کرد معطوف به کاهش بوروکراسی اداری است، بدین ترتیب که با تعامل بین نهادهای متولی امر از قبیل سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، شهرداری ها، سازمان تأمین اجتماعی و سازمان امور مالیاتی و غیره و همچنین الکترونیکی کردن فرایندها در جهت کاهش مدت زمان می توان اقدام کرد.

مؤلفه قدرت حقوق قانونی: ایران از لحاظ قدرت حمایت از سرمایه گذاران خرد و قدرت در حقوق قانونی

دریافت اعتبار، از وضع مطلوبی برخوردار نیست. در خصوص دریافت اعتبار، مطالبات معوق بانک‌ها موجب حساسیت بیشتر آن‌ها به دریافت وثایقی شده که از عهده بسیاری از متقاضیان خارج است. دشواری حل اختلاف تجاری و وصول مطالبات و ضعف قوانین ورشکستگی نیز مؤید ضعیف بودن حقوق قانونی مربوط به کسب‌وکار در ایران است که بسیاری از این موارد با تغییرات قانونی کوچکی قابل حل است.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

همه اصول اخلاقی در این مقاله رعایت شده است. شرکت کنندگان اجازه داشتند هر زمان که مایل بودند از پژوهش خارج شوند. همچنین همه شرکت کنندگان در جریان روند پژوهش بودند. اطلاعات آن‌ها محرمانه نگه داشته شد.

حامی مالی

این پژوهش هیچگونه کمک مالی از سازمان‌های دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در آماده‌سازی این مقاله مشارکت داشته‌اند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

References

- Abdollahi, F., Mehrabani, F., & Basirat M. (2013). [Comparison of the effect of business environment indicators on economic growth: Case study of Iran and member countries of the organization and economic cooperation and development (OECD) (Persian)]. Paper presented at The First National Electronic Conference on Iran's Economy, Isfahan, Iran, 19 December 2013. https://www.civilica.com/Paper-NCFPIE01-NCFPIE01_021.html
- Ashrafi, Y., & Fahimifar, F. (2011). [Investigating the indicators of improving the business environment by emphasizing Iran's position (Persian)]. *Economic Journal*, 11(11), 7-24. <http://ejip.ir/article-1-179-fa.html>
- Messaoud, B., & El GhakTeheni, Z. (2014). Business regulations and economic growth: What can be explained? *International Strategic Management Review*, 2(2), 69-78. [DOI:10.1016/j.ism.2014.03.001]
- Doern, R. (2009). Investigates barriers to SME growth and development in transition environments: A critique and suggestions for developing the methodology. *International Small Business Journal: Researching Entrepreneurship*, 27(3), 275-305. [DOI:10.1177/0266242609102275]
- Ghezel Ayagh, M., Behrooz, M. (2015). [Evaluation of business environment indicators of South Khorasan province using fuzzy logic based on the integrated model of UNIDO business environment and World Bank ten indicators (Persian)]. Paper presented at 2nd National Conference on Improving the Business Environment, Tehran, Iran, 24 August 2015. <https://www.sid.ir/Fa/Seminar/ViewPaper.aspx?ID=39364>
- Klapper, L. F., & Love, I. (2011). The impact of business environment reforms on new firm registration. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1786802 [DOI:10.2139/ssrn.1786802]
- Meydari, A., & Ghodjani, A. (2008). [Measuring and improving the business environment (Persian)]. Tehran: Iranian Student Book Agency. <http://opac.nlai.ir/opac-prod/bibliographic/1241192>
- Moradi, M. A. (2006). [A Garch model if in flation and inflation uncertainly in Iran (Persian)]. *The Economic Research*, 6(1), 121-45. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=62462>
- Nassiri Aghdam, A. (2010). [Reviewing World Bank doing business program for employment generation (Persian)]. *Eghtesad va Jame'e*, 6(21-22), 35-82. <http://ensani.ir/fa/article/218016>
- Ramezani, M., & Khadem, A. (2015). [Investigating, monitoring and prioritizing factors affecting the business environment of South Khorasan Province using Analysis Hierarchical Process (AHP) (Persian)]. Paper presented at 2nd National Conference on Improving the Business Environment, Tehran, Iran, 24 August 2015. <https://www.sid.ir/Fa/Seminar/ViewPaper.aspx?ID=38667>
- Stern, N. (2002). *A strategy for development*. Washington, D. C: World Bank. [DOI:10.1596/0-8213-4980-5]